

DRUGG – DIGITALNI REPOZITORIJ UL FGG

mag. Teja Koler Povh, univ. dipl. inž. gozd.

Andrej Vitek, univ. dipl. mat.

Mojca Lorber, prof. slov.

prof. dr. Goran Turk, univ. dipl. inž. grad.

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Jamova 2, Ljubljana

Na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani (UL FGG) smo decembra 2011 predali namenu Digitalni Repozitorij UL FGG – DRUGG. Dosegljiv je na spletni strani <http://eprints.fgg.uni-lj.si/>.

1 • KAJ JE REPOZITORIJ?

Definicij izraza repozitorij je več. Repozitorij je sistem, prvenstveno namenjen hranjenju znanstvenih in strokovnih objav v elektronski obliki, ki so prosto dostopne vsem uporabnikom preko svetovnega spleta. Zaradi avtorsko pravnih določil med avtorjem in založnikom so lahko nekateri dokumenti v repozitoriju za javnost nedostopni. 6. marca 2012 je bilo v repozitoriju DRUGG javnosti dostopnih 1222 dokumentov, od tega 1087 diplomskih nalog, 59 magistrskih del in 43 doktorskih disertacij. Trenutno smo tudi v postopku mednarodne registracije repozitorija v Registru repozitorijev (ROAR) in OpenDOAR.

Slika 1 • Prva stran repozitorija DRUGG

2 • GRADNJA REPOZITORIJA

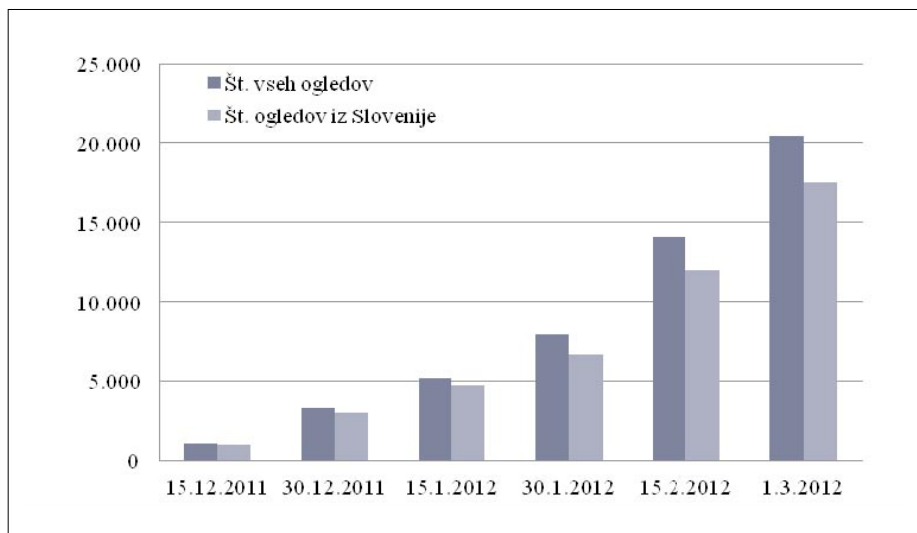
Repozitorij kot sistem za hrambo elektronskih dokumentov smo začeli graditi že leta 2005, ko smo s Pravilnikom o diplomskem delu uvedli obvezno oddajo visokošolskih del v elektronski obliki v knjižnico, vključno z izjavo

avtorja, da dovoljuje odlaganje v fakultetni elektronski repozitorij.

Do konca leta 2010 smo zbrali več kot tisoč visokošolskih del, namenjenih za izgradnjo repozitorija. Ozaveščeni o pomenu repozitori-

jev in zaradi velikih pritiskov javnosti smo se odločili za izvedbo projekta. Po predstavitvi orodij za izgradnjo repozitorijev na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani smo se novembra 2010 odločili, da v sodelovanju s Fakulteto za računalništvo in informatiko UL (v nadaljevanju UL FRI) zgradimo repozitorij po njihovem zgledu v odprtokodnem sistemu ePrints, ki je v svetu med vodilnimi tovrstnimi

sistemi in omogoča združljivost z drugimi podobnimi sistemi. Znotraj UL FGG smo k sodelovanju pritegnili še referat za študijske zadeve, kjer smo z vzpostavitvijo povezave med sistemom VIS in sistemom ePrints pridobili podatke o diplomantih in osnovni bibliografski zapis vsakega visokošolskega dela. Tega smo v knjižnici ustrezno izpopolnili z dodatnimi bibliografskimi podatki, predvsem povzetkom, in mu pripeli datoteko v formatu pdf. To smo predhodno ustrezno uredili, razvrstili priloge, kjer so te obstajale, in datoteko izpopolnili z naslovnico ter z njo poenotili videz visokošolskih del. Vzpostavljamo tudi povezavo v sistem COBISS/OPAC preko identifikacijske številke Cobiss. Za tehnično komunikacijo z UL FRI in zahtevno računalniško podporo projekta na UL FGG je zaslužen računalniški center UL FGG. Za osnovo smo vzpostavili virtualno okolje, v katerem je virtualni strežnik sistema ePrints. Ta za svoje delo potrebuje standardne odprtokodne gradnike LAMP (operacijski sistem Linux, spletni strežnik Apache, podatkovno bazo MySQL in programski jezik Perl). Ekipa UL FRI je sistem ePrints krepko prilagodila rabi v slovenskem okolju pa tudi potrebam UL FGG. V marcu 2011 smo se smelo lotili dela, v tednu Univerze v Ljubljani decembra 2011 pa smo repozitorij predali javnosti. V treh mesecih je bilo

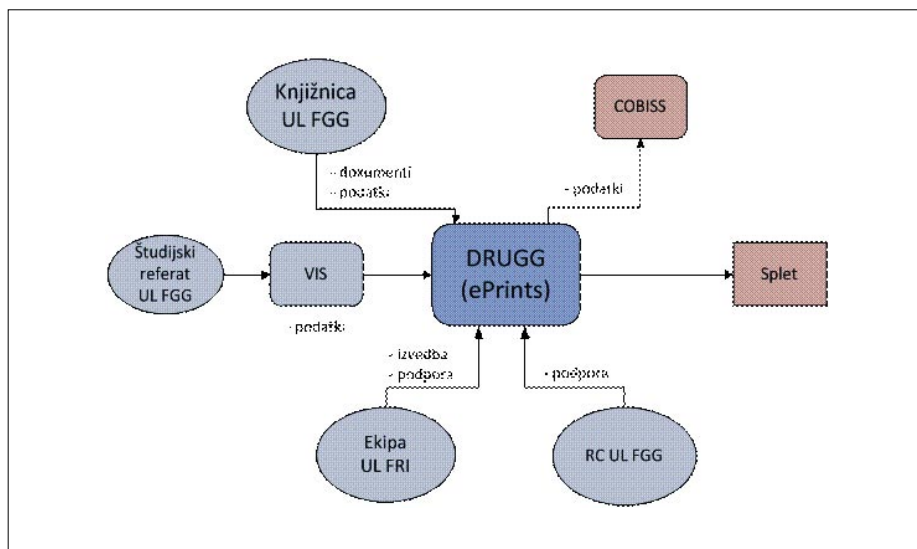
Slika 2 • Pregled uporabe repozitorija DRUGG od 1. decembra 2011 do 1. marca 2012

v repozitoriju preko 20.000 ogledov z vsega sveta, največ iz Slovenije (preglednica 1). Sistem ePrints omogoča sprotno spremljanje statistike in tako ugotovljamo, da so vsebine naših visokošolskih del zelo aktualne. Repozitorij omogoča tudi odlaganje in hranjenje drugih vrst gradiv, kot so članki učiteljev in raziskovalcev, študijska gradiva, multimedijški prispevki in podobno. V marcu 2011 so bili v repozitoriju odloženi prvi znanstveni članki iz

revij, hkrati pa je bila sprožena pobuda vsem zaposlenim na fakulteti, da v knjižnico dostavijo zadnjo recenzirano avtorjevo različico objav v formatu pdf, ki jo bomo po predhodni preverbi določil avtorskega prava odložili v repozitorij. Na fakulteti se zavedamo, da je za pridobitev in odlaganje učbenikov potrebna podpora založniške dejavnosti UL FGG, kjer je že predvidena prenova pravilnika za izdajanje učbenikov.

3 • POMEN REPOZITORIJA ZA RAZISKOVALNO DELO IN PRAVICE ARHIVIRANJA

Evropska komisija in Evropski raziskovalni svet od ustanov, ki so pridobile sredstva na trenutno veljavnem 7. okvirnem programu, zahtevata, da objave iz projektov hranijo v združljive repozitorije OpenAIRE. V naslednjem programu sofinanciranja (Obzorje 2020) bo oddaja objav obvezna za vse sofinancirane projekte (več na <http://www.openaccess.si/mednarodna-raven/politika-evropske-komisije/>). Združljivost OpenAIRE Evropski komisiji omogoča, da zajema metapodatke objav iz sofinanciranih raziskav v združljivih repozitorijih OpenAIRE in jih prikazuje na portalu OpenAIRE. Odprtokodni sistem ePrints je OpenAIRE združljiv, zato repozitorij DRUGG izpolnjuje tovrstne mednarodne zahteve, sprožili pa smo tudi postopek za vpis določila o obvezni oddaji visokošolskih del v ROAR-MAP.

Slika 3 • Diagram povezav v sistemu DRUGG

Opažamo, da avtorji znanstvenih del pogosto ne poznajo dovolj dobro pogodbenih določil med založnikom in avtorjem, zbranih v Creative Commons Initiative, veljavnih za elektronske objave. Večina založnikov avtorjem dovoljuje odlaganje recenziranega prednatisa (zadnja avtorjeva različica) v različne repozitorije ali na spletne strani avtorja. Ta določila lahko preverimo v seznamu SHERPA/RoMEO <http://www.sherpa.ac.uk/romeo/>, ki vključuje že preko 1000 mednarodnih založnikov in kjer so z različnimi barvami opredeljena različna pogodbeno določila, navedena so v preglednici 1.

Znotraj poslovnega modela založnika, opredeljenega z določeno barvo, obstaja več možnosti, zaradi tega je nujno natančno preverjanje določil. Za revije v gradbeništvu in geodeziji priznanega založnika American Society of Civil Engineers (ASCE) velja, da založnik avtorjem ne dovoljuje nikakršnega odlaganja objav v repozitorije, kar je opredeljeno z belo barvo poslovnega modela. Vendar pri podrobnem pregledu določil ugotovimo, da je arhiviranje zadnje avtorjeve recenzirane različice v repozitorije dovoljeno po

Poslovni model odprtega dostopa	Določila za avtorje	Založbe
Zelena pot	lahko arhivira nerecenzirano predobjavo in recenzirano objavo ali založnikovo različico v formatu pdf	Elsevier, Springer, Maney Publishing, Emerald, EGU idr.
Modra pot	lahko arhivira končno avtorjevo različico po recenziji ali založnikovo različico v formatu pdf	Thomson Reuters idr.
Rumena pot	lahko arhivira nerecenzirano predobjavo	Taylor and Francis, Wiley-Blackwell, SAGE Publication idr.
Bela pot	arhiviranje uradno ni dovoljeno	Thomas Thelford, Interscience, ASCE idr.

Povzeto po <http://www.sherpa.ac.uk/romeoinfo.html#colours>.

Preglednica 1 • **Pogodbena določila založnikov v seznamu SHERPA/RoMEO in poslovni modeli odprtega dostopa posameznih založb**

prefeku 90 dni od objave. Pregled poslovnih modelov posameznih založniških hiš iz seznama SHERPA/RoMEO je v preglednici 1. Na sliki 3 predstavljamo akterje projekta. Z odličnim medsebojnim sodelovanjem smo zgradili repozitorij, ki nam je vsem v ponos.

Za koordinacijo med nami in za splošno podporo projektu je poskrbelo vodstvo fakultete. Zadovoljni z odmevnostjo našega dela in rabo repozitorija z optimizmom zremo v prihodnost, pripravljeni, da repozitorij nadgradimo po vsebinski kot tudi organizacijski plati.